

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ЗМІН У НОРМАТИВНІЙ БАЗІ ЩОДО ОХОРОНИ ҐРУНТІВ В УКРАЇНІ

Куліджанов Елгуджа Вахтангович

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Південний міжрегіональний центр ДУ «Держґрунтохорона», м. Одеса, Україна

ORCID: 0000-0003-2808-0199

first144@ukr.net

Станом на сьогоднішній день питання охорони ґрунтів є частиною земельного законодавства. Поняття «ґрунт» та «земля» є принципово різними за своєю природою, отже, їх ототожнювання в законодавстві також протирічить природі речей. Тим не менше, функції держави з охорони ґрунтів передаються від Мінагрополітики до Держгеокадастру. За своїм вмістом, робота із підтримання та підвищення родючості ґрунтів є практично повністю агротехнологічною діяльністю, отже, передача цих функцій до земельної служби (технічні науки, будівництво за кодами класифікації виробничих спеціальностей) є непослідовним та не виправданим.

Можна констатувати, що законодавці дезорієнтовано щодо стану справ у нормативній базі з охорони ґрунтів. Перш за все – існує думка про недоцільність створення окремого ґрунтозахисного законодавства. Як результат – якісного та дієвого ґрунтозахисного законодавства в Україні немає. Тому необхідно проаналізувати причини такого стану, розробити пропозиції щодо створення необхідної нормативної бази.

Метою даної роботи є аналіз нормативної бази з охорони ґрунтів, оцінка тенденцій у змінах до нормативної бази, а також оцінка можливих негативних наслідків, та ризиків. Крім того необхідно визначитися із напрямками роботи щодо створення законодавчої бази яка б відповідала природі об'єкту що охороняється, тобто ґрунтів. Для цього проаналізовано зміни у нормативних актах щодо охорони ґрунтів в Українському законодавстві, та оцінено наслідки цих змін.

Встановлено що ґрунтоохоронне законодавство України є частиною земельного законодавства що не відповідає природі понять «ґрунт» та «земля». З часом в українському законодавстві вимоги щодо охорони ґрунтів стають все біль розмитими та менш обов'язковими.

На сьогоднішній день, єдиним логічним виходом із ситуації що склалася є прийняття окремого закону про охорону ґрунтів, розробленого фахівцями – агрономами та ґрунтознавцями. Для початку, необхідно принципово визначитися, що суб'єктом законодавчої ініціативи мають бути профільні установи (Мінагрополітики – ДУ «Держґрунтохорона», УААН – ІГА, а також профільні науковці-освітяни).

Окрім прийняття відповідного професійно якісного закону щодо охорони ґрунтів, також необхідно: виключити із земельного законодавства норми, пов'язані із охороною ґрунтів; виключити робочі проекти землеустрою з категорії землепорядних, не позбавляючи землепорядні організації права на їх розробку; визнати ґрунти природним ресурсом та предметом права власності; проголосити державу власником ґрунтів; ввести відповідальність за виснаження ґрунтів та непроходження агрохімпаспортизації; відновити у повному обсязі компетенцію та функції ДУ «Держґрунтохорона» у ґрунтоохоронній діяльності. Необхідно розробити такий закон першочергово для захисту ґрунтів сільськогосподарських угідь, із визначенням компетенцій органів влади та експертного середовища, із повним відокремленням Держгеокадастру від непридатних йому агротехнологічних питань.

Ключові слова: захист ґрунтів, агрохімпаспортизація, ґрунтозахисне законодавство.

DOI <https://doi.org/10.32782/agrobio.2024.4.8>

Вступ. Незважаючи на очевидні відмінності між поняттями «ґрунт» та «земля», на фундаментальні розбіжності між діяльністю з охорони ґрунтів та охорони земель, питання охорони ґрунтів не просто залишаються у земельному законодавстві, а ще й функції з охорони ґрунтів передаються до земельної служби. Це призводить до дезорієнтації законодавців, органів влади, навіть тих від кого надходили відповідні законодавчі ініціативи. Ситуація що склалася потребує негайного визначення стану проблеми із законодавчого забезпечення охорони ґрунтів, причин її виникнення, та розробки пропозицій щодо створення адекватної нормативної бази.

У попередніх публікаціях (Kulidzhanov, 2021). вже торкалися юридичних та термінологічних аспектів плутанини понять «ґрунт» та «земля», яка має місце у земельному законодавстві України. Також наголошувалося на тому, що саме таке існування питань охорони ґрунтів у земельному законодавстві вже є чи не найголовні-

шим елементом цієї плутанини, її причиною та проявом. (Kulidzhanov, 2022). Було проаналізовано агротехнологічну якість самих положень щодо охорони ґрунтів, та показано їх низький кваліфікаційний рівень з точки зору ґрунтознавства, агрохімії та рослинництва (перелік агрогруп), технологічну непридатність (робочі проекти) та деякі інші питання (Machus'ka, 2010). Аналіз наведений у статті, свідчить про те що і в стандартах, і в довідковій літературі, аз незрозумілих причин, ґрунт прив'язують до поняття землі частіше ніж інші об'єкти. Окрім того, надається перевага природним об'єктам, а дорогам, будинкам чомусь ні. Тоді виникає питання – якщо земельна ділянка – це ділянка із ґрунтом або водною поверхнею, то чи підпадає під поняття «земельна ділянка», ділянка із будинком чи дорогою. Звісно, питання містить певну тавтологію, але такою є його специфіка. На жаль, реальних спроб розділити поняття «ґрунт» та «земля», тобто матеріальний фізичний об'єкт від уявного двовимірного

яким є земля в інженерно-проектувальному сенсі, дуже мало. Через те законодавча база щодо охорони ґрунтів є низькоякісною; повноцінного ґрунтоохоронного законодавства в Україні ще немає.

Мета публікації полягає у вивченні процесу створення та еволюції ґрунтоохоронного законодавства в Україні, зокрема, вивчити та проаналізувати тенденції, події у законотворчій діяльності що мала місце в Україні, стосовно охорони ґрунтів, що дасть можливість оцінити не тільки стан, а і негативні події, які призвели до такого стану, та запобігти появі шкідливих та помилкових норм у майбутньому законотворчому процесі.

Матеріали і методи досліджень. У публікації проведений аналіз нормативної бази з охорони ґрунтів, оцінка нормативних актів з охорони ґрунтів, що приймалися різними уповноваженими суб'єктами, а також можливих негативних наслідків та ризиків, пов'язаних із існуючими законами та законопроектами. Крім того, необхідно визначитися із напрямками роботи щодо створення законодавчої бази, яка б відповідала природі об'єкту, що охороняється – ґрунтам.

Результати Кабінетом міністрів України у Постанові від 17 вересня 1996 р. №1147 визначено ґрунтозахисні системи, меліорація, рекультивация, обстеження ґрунтів (Postanova kabinetu ministriv Ukrayiny «Pro zatverdzhennia pereliku vydiv diialnosti, shcho naliezhat do prygodookhoronnykh zakhodiv», 1996). Обстеження ґрунтів набуло обов'язкового статусу після виходу відповідного Указу Президента України від 2 грудня 1995 року (Ukaz Prezydenta Ukrayiny) «Pro suitsilnu ahrokhimichnu pasportyzatsiiu zemel silskohospozadarskoho pryznachennia, 1995). Цим указом передбачається що видає (готує) та затверджує форму агрохімпаспорту – Міністерство сільського господарства і продовольства України. Окрім указу, повноваження Міністерства сільського господарства (аграрної політики) України було закріплено у (Zakon Ukrayiny «Pro derzhavnyi kontrol za vykorystanniam ta okhoroноiu zemel, 2003), а саме: Моніторинг родючості ґрунтів земель сільськогосподарського призначення та агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення проводить центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики».

Але з прийняттям нових редакцій сталися зміни в ЗУ № 5462-VI від 16.10.2012) (Zakon Ukrayiny «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo diialnosti Ministerstva ahrarnoi polityky ..., 2012), до того ж закону внесено поправки у які передбачали, що «Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, проводить моніторинг родючості ґрунтів та агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення.».

Також згідно із змінами до ст. 16 цього Закону ...» До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, у галузі охорони земель, належать:

– забезпечення проведення моніторингу ґрунтів та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення».

Загалом у цьому законі слова «центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики» у багатьох пунктах замінено словами «центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин». Отже, завдяки підміні та плутанині понять «ґрунт» та «земля», відбулася підміна або дублювання функцій, перетягування Держгеокадастром на себе робіт які є взагалі непрофільними за фахом.

В подальшому розпорядженням уряду № 616-р від 31 травня 2017 р. зокрема передбачалося обов'язкове проведення агрохімічної паспортизації ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності перед передачею їх в оренду. Таким чином стає можливим контролювати стан ґрунту перед зміною користувача, та у подальшому оцінити вплив господарської діяльності на родючість (Rozporyadzhennia Kabinetu ministriv Ukrayiny vid «Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia systemy derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha», 2017).

І знову законодавчі правки (ЗУ №1423-IX від 28.04.2021) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» (Zakon Ukrayiny «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo vdoskonalennia systemy upravlinnia ta derehuliatcii u sferi zemelnykh vidnosyn», 2021) нівелюють можливість контролю стану ґрунтів на ділянках які є власністю держави. З 2021 року агрохімічна паспортизація вже не є обов'язковою, згідно новій редакції «ґрунтозахисної» 37-ї статті Закону України «Про державний контроль над використанням та охороною земель» (Zakon Ukrayiny «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo vdoskonalennia systemy upravlinnia ta derehuliatcii u sferi zemelnykh vidnosyn», 2024) статтю 37 доповнити частиною сьомою такого змісту: «Розроблення агрохімічного паспорта не є обов'язковим при передачі земельної ділянки у власність та користування».

Ще один негативний наслідок відмови від агрохімпаспортів полягає в тому, що термін дії агрохімпаспортів для ділянок сільськогосподарського призначення комунальної та державної власності був встановлений в межах 3-х років – 2017–2020 рр. Починаючи з 2021 року агрохімпаспорти для зазначених ділянок стають неактуальними але не оновлюються; таким чином зараз ускладнилася процедура оцінки шкоди ґрунтам від господарської діяльності або військових дій.

Також прикладом непослідовної політики щодо моніторингу та охорони ґрунтів є нормативні акти що стосуються впровадження та дотримання сівозмін у виробництві. Статтю 22 Земельного кодексу України в редакції 2009 р (Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo zberezhenia roduchosti hruntiv»), було доповнено частиною 4, яка передбачає що «Земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва використовуються відпо-

відно до розроблених та затверджених в установленому порядку проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь і передбачають заходи з охорони земель» (так звані «проекти сівозмін»).

Проект із «проектами сівозмін» виявився прикладом некомпетентного державного втручання у виробництво (рослинництво) із залученням свідомо непрофільних фахівців (землевпорядників, тобто представників технічних наук). Незважаючи на необхідність участі агрономів у розробці «проектів сівозмін», останні практично були марним тягарем для виробника. Виробниче питання яке штатний агроном у господарстві вирішував за півгодини, перетворилося на примусові витрати у 35 грн/га, у вигляді проекту, який готувався 2–3 тижні. Це був негативний випадок самодискредитації держаних органів заради примусових непотрібних виробництву замовлень.

Наступним прикладом нефахового втручання у ґрунтоохоронну діяльність і взагалі в рослинництво став проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони ґрунтів та відтворення їх родючості» (далі – Проект, Проект Закону) (Projekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo okhorony gruntiv ta vidtvorennia yikh roduchosti», 2021).

Цим проектом зокрема передбачається введення сертифікатів полів, сертифікація лабораторій що проводять агрохімічні дослідження. Однією з принципів та критичних вад цього проекту є те що, замість розділення понять «ґрунт» та «земля», в ньому ще більше поглиблюється наявна плутанина, а також втручання Держгеокадастру у питання які не фаховими для цієї структури, аж навіть да використання пестицидів та агрохімікатів.

У розвинутих державах така плутанина понять відсутня, повноваження і компетенції щодо контролю над станом ґрунтів та контролю над користуванням земельними ділянками чітко розмежовано. Яскравий приклад – Сполучені Штати Америки, де стан ґрунтів досить очікувано контролює, Міністерство сільськогосподарства в особі Служби охорони ґрунтів. Ці функції ніяк не дублюються земельним відомством. Юридичну підтримку здійснює Агентство з охорони навколишнього середовища – EPA (United States Environmental Protection Agency. <https://www.epa.gov/agriculture/agriculture-and-soils>).

Проте, запропонована редакція Проекту Закону передбачає проведення експертизи силами приватних лабораторій та дублювання роботи ДУ «Держґрунтоохорона». Приватну лабораторію можна створити під певне замовлення для надання «необхідного» висновку щодо певного землекористувача. Це менш ризиковано ніж послуги «чорних» ріелторів, та відкриває шлях до зловживань. Запропонована в Проекті Закону схема дозволяє створювати корупційні умови для:

- тиску на сільгосп підприємства з метою здирництва;
- рейдерства в т.ч. з використанням фірм-однодівок;
- «відкатів» за отримання замовлення на сертифікацію полів.

– створення не тільки реальних, але ще й фіктивних лабораторій під вищезазначені «проекти».

За наявності власної лабораторії у сільськогосподарському підприємстві також виникають додаткові ризики:

– здешевлення агрохімпаспортизації для себе, і створення таким чином неконкурентних умов, якщо сільгосп підприємство має власну лабораторію;

– також можлива недобросовісна конкуренція шляхом навмисної компрометації інших товаровиробників.

Сучасна наукова література також містить багато випадків ототожнювання та плутанини понять, пов'язаних із ґрунтами сільськогосподарських земель.

Ту зустрічається або підміна принципово різних за природою понять ґрунту та землі, або плутанина конкретних прикладних понять із більш узагальненими. Так, наприклад, І.О. Новаковська та І.В. Матвеєва (Novakivska & Matveev, 2022, с. 59) констатують, що «На землі виробляється 98 до загального обсягу всього продовольства.», вочевидь маючи на увазі здебільшого землі сільськогосподарського призначення. Але завдяки такому підходу далі сільськогосподарські землі ототожнюються із чорноземами, тобто ґрунтом. Вочевидь це не якась теорія змови, а не зовсім коректна практика, якої варто позбуватись. Автори вказують також і на те, що залишається не вирішеним суто земельне питання – визначення меж земельних ділянок, незважаючи на технічні та юридичні можливості – не вирішене, проте серед завдань земельної служби визначено моніторинг ґрунтів, який є по суті агрохімічною діяльністю, елементом рослинництва. Так само когнітивний дисонанс щодо забруднення землі, тобто двовимірної субстанції, яка не може бути ані хімічною речовиною, ані фізичним тілом, має місце в інших роботах (Malashevskaya & Malashevskiy, 2023). Так, агроекологічне питання забруднення ґрунтів розглядається як аспект охорони земель, хоча це не пов'язане із топографічними та майновими проблемами, і звичайно, знову «землі» – це сільськогосподарські угіддя (Bavrovska, 2024).

В той же час можна зустріти інші приклади де висвітлюються завдання землевпорядної служби (Zhen, 2023). На прикладі КНР показано, що охорона земель пов'язана із територіальними питаннями, обліком земельних ділянок (земель) різного призначення. Моніторинг земель у Китаї – це моніторинг топографічних та юридичних питань, які у поєднанні саме й називаються «землеустрой». Ні про яке втручання у рослинництво під виглядом «моніторингу земель-ґрунтів не йдеться». Проте вказано, що забруднення – це не землевпорядна, а екологічна проблема.

Окремий напрям науково-проектної роботи – це випадки прямого втручання в агротехнологічну діяльність. На жаль, окрім наукових публікацій, з'являються нормативні документи, скасування яких потім відбувається під тиском аграрної спільноти.

Так само і в останній постанові уряду (ПКМУ № 848 від 23 липня 2024 р) як синоніми використовуються поняття «охорона ґрунтів» «охорона земель». Охорона родючості (ґрунтів) логічно не стикується із охороною координат (земельних ділянок), тобто не повинна бути

функцією Держгеокадастру, ця нестиківка пом'якшується саме фразою «охорона ґрунтів та земель». Тобто підтекстом є ототожнювання земельної ділянки із об'єктом на ній, тобто ґрунтом.

Обговорення. Аналіз наукових публікацій, діючих нормативних актів та їх проекти, зі сфери охорони ґрунтів, дозволяє зробити певні узагальнення.

Поняття землі та ґрунту ототожнюються в наукових публікаціях та нормативних документах, і це вносить плутанину у розробку наступних нормативних документів, у роботу органів влади, тощо.

Питання охорони ґрунтів через вищезгадане ототожнювання знаходяться у земельному законодавстві що взагалі не відповідає природі речей та міжнародній практиці. Ініціатором нових нормативних актів є Держгеокадастр, який фахово не відповідає, і не повинен відповідати, агротехнологічним критеріям із охорони ґрунтів.

У науковій літературі та нормативних актах максимально ігнорується ДУ «Держґрунтоохорона» як дієва установа яка забезпечує дієвий контроль над станом ґрунтів сільськогосподарських земель.

Нові нормативні акти спрямовані на максимальний адміністративний контроль Держгеокадастром над питаннями збереження та відтворення родючості ґрунтів, які (технології) насправді є елементами загальної та спеціальної агрономії.

Є багато прикладів того, як навмисно або за звичкою плутаються поняття:

- «ринок земель» замість «ринку сільгоспземель»;
- «моніторинг земель» замість «моніторингу ґрунтів»;
- «охорона земель» замість «охорони ґрунтів»;
- «землекористувач» замість «сільгосптоваровиробник».

В той же час діяльність Держгеокадастру навіть в сфері земельних відносин свого часу привела до:

- надмірної та неприйнятної за масштабами розораності території України;
- розорювання схилів, заплав та інших територій що не підлягають розорюванню;
- системних помилок (так званих зсувів) у відображенні кадастрового поділу;
- створення штучних проблем із ділянками сільськогосподарського призначення але не сільськогосподарського використання (дороги, токи, двори). До цих ділянок застосовуються норми щодо ґрунтів ідентичні до таких на полях, що є нонсенсом та прикладом повного нерозуміння сільськогосподарського виробництва розробниками цих норм;
- подвійної приватизації;
- створення нав'язливої досить некомпетентної нормативної бази з питань поводження із ґрунтами (робочі проекти землеустрою) та з загальної агрономії та спеціального рослинництва («проекти сівозмін»);
- створення Переліку агровиробничих груп ґрунтів, достатньо обмеженого та некомпетентного за змістом;
- відсутності дієвого та зрозумілого ґрунтозахисного законодавства (Геокадастр не мав цим займатися, але потягнув на себе цю функцію і не впорався),

дезорієнтації законодавців та органів влади, підміни та викривлення понять, і загалом – падіння родючості ґрунтів.

Відкривається шлях до примусового продажу землі «на замовлення». Отже, проект закону є не просто корупційно ризикованим, а корупційно спрямованим.

Помилки зустрічаються у будь-якій діяльності, та їх необхідно виправляти замість втручання в роботу та перетягування на себе функцій інших ЦОБВ. Разом із тим, питання охорони ґрунтів є перш за все питанням агротехнологічної дисципліни, а не питанням сертифікації лабораторій.

Таким чином, когнітивний дисонанс від того що в нових законах та законопроектах двовимірна площина (земля) наділяється властивостями фізичного тіла, тільки поглиблюється. Важко повірити в просте нерозуміння деяким людьми змісту понять ґрунту та землі, та відмінностями між цими поняттями. Якщо узагальнювати усі ризики від відсутності адекватного ґрунтозахисного законодавства, та від перешкоджання діяльності ДУ «Держґрунтоохорона» то можна визначити наступні:

- спотворення даних із стану ґрунтів для приховування обсягів виробництва продукції;
- приховування можливого погіршення стану ґрунтів;
- здирництво та рейдерство.

Потенційні корупційні «замовлення», якщо їх розпорошити серед певної кількості виконавців, зокрема «однорівок», важче відстежити, їм важче запобігти, а також важче подолати наслідки таких дій.

Навпаки, ДУ «Держґрунтоохорона»:

- не підпорядковується ані екологічній, ані земельній службам, що є передумовою для об'єктивності та неупередженості;
- має великий обсяг даних щодо динаміки показників родючості, чим фактично унеможливаються фальсифікації та викривлення;
- веде прозору та простежувану діяльність, організаційно не може бути «одноденкою»;
- є структурою, найбільш незручною для надання замовних результатів та висновків.

ДУ «Держґрунтоохорона» як фахова державна структура має досвід науково-виробничої та виміральної діяльності, необхідну багаторічну базу даних, Це не фірма–однорівка яку можна було б використовувати під певного замовника. Діяльність лабораторій ДУ «Держґрунтоохорона» є простежуваною, існує багаторічна база даних. Корупційні відкати практично неможливі. Отже, вказані ризики є мінімальними у разі якщо агрохімпаспортизацію сільськогосподарських земель надалі проводитиме ДУ «Держґрунтоохорона». Усі звинувачення на бік установи є голосливими та не виключено що мають корисливу мету.

ДУ «Держґрунтоохорона» проводить саме наукову експертизу діяльності землекористувача стосовно збереження ґрунтів. Приватні компанії цього робити не мають права, а дублювання іншими державними структурами – це боротьба за гроші, а не за ґрунти. Кожне відомство має займатися своєю справою.

Висновки. Аналіз змін у законодавстві щодо охорони ґрунтів в Україні дозволяє виявити наступні негативні тенденції:

– разом із прийняттям нових нормативних актів щодо охорони ґрунтів, посилюється хибне ототожнення понять «ґрунт» та «земля», «охорона ґрунтів» та «охорона земель», незважаючи на докорінно різну природу та сутність цих понять;

– обов'язковість проведення агрохімічної паспортизації поступово зменшується, що призводить у підсумку до проблем із встановленням шкоди від господарської діяльності, та від бойових дій;

– протягом усього періоду існування законодавчих норм щодо охорони ґрунтів, вони є частиною земельного законодавства, що не відповідає світовій практиці та природі речей. Суб'єктом законодавчої ініціативи з питань охорони ґрунтів (201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство») досі залишається Держгеокадастр (спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій» галузь знань 19 «Архітектура та будівництво»).

На сьогоднішній день, єдиним логічним виходом із ситуації що склалася є прийняття окремого закону про охорону ґрунтів, розробленого фахівцями – агрономами та ґрун-

тознавцями. Для початку, необхідно принципово визначитися, що суб'єктом законодавчої ініціативи мають бути профільні установи (Мінагрополітики – ДУ «Держґрунтоохорона», УААН – ІГА, а також профільні науковці-освітняни).

Окрім прийняття відповідного професійно якісного закону щодо охорони ґрунтів, також необхідно:

– виключити із земельного законодавства норми, пов'язані із охороною ґрунтів;

– виключити робочі проекти землеустрою з категорії землевлпорядних, не позбавляючи землевлпорядні організації права на їх розробку;

– визнати ґрунти природним ресурсом та предметом права власності;

– оголосити державу власником ґрунтів;

– запровадити відповідальність за виснаження ґрунтів та непроходження агрохімпаспортизації;

– відновити у повному обсязі компетенцію та функції ДУ «Держґрунтоохорона» у ґрунтоохоронній діяльності.

Треба розробити такий закон першочергово для захисту ґрунтів сільськогосподарських угідь, із визначенням компетенцій органів влади та експертного середовища, із повним відокремленням Держгеокадастру від непри- таманних йому агротехнологічних питань.

Бібліографічні посилання:

1. Bavrovska, N.M., Koshel, A.O., & Tykhenko, O.V. (2024). Zbalansovane vykorystannia silskohospozadarskykh zemel, shcho postrazhdaly vnaslidok boiovykh diy v Ukraini, yak peredumova staloho rozvytku Zemleustriy [Sustainable (balanced) land-use, affected by hostilities in Ukraine as a prerequisite for sustainable development]. *Land Management, Cadastre and Land Monitoring*, 1, 49–58. doi: 10.31548/zemleustriy2024.01.04

2. Dorosh, A.S., & Dorosh, A.Y. (2023). Faktory vplyvu na osvoiennia ta rozvytok orhanichnoho zemlekorystuvannia v umovakh viiskovoho stanu [Factors influencing the development and development of organic land use under martial law]. *Land Management, Cadastre and Land Monitoring*, 2, 82–91. doi: 10.31548/zemleustriy2023.02.08

3. Dorosh, Y.M., Ibatullin, Sh.I., Dorosh, O.S., & Dorosh, A.Y. (2024). Metodychni pidkhody do ekonomiko-matematychnoho modeliuвання cherguvannia silskohospozadarskykh kultury (sivozmin) pry rozrobtsi proiektu zemleustroi, shcho zabezpechuie ekolohiko-ekonomichne obgruntuvannia sivozminy ta vporiadkuvannia uhid [Methodical approaches to the economic-mathematical modeling of the rotation of agricultural crops (crop rotation) in the development of a land management project, which provides ecological and economic justification of crop rotation and land management]. *Land Management, Cadastre and Land Monitoring*, 1, 66–81. doi: 10.31548/zemleustriy2024.01.06

4. Kulidzhanov, E. V. (2021). Deyaki zakonodavchi aspekty okhorony gruntiv v Ukraini. [Some legislative aspects of soil protection in Ukraine]. *Materials of all-Ukraine scientific-practical conference «Ukrainian soils fertility: condition, tendencies and forecast» (Special issue)*, Kyiv, 47–49 (in Ukrainian).

5. Kulidzhanov, E. V. (2022). Deyaki terminolohichni aspekty okhorony gruntiv v Ukraini. [Some terminological aspects of soil protection in Ukraine]. *Odesa: Feniks. Materials of international scientific-practical conference «Soils in today world», dedicated to the 55-th anniversary of the Ukrainian geography, soil science, and land cadaster Chair of OSU named after I.I. Mechnikov, (Odesa, 23–24 december. 2022)*, 40–43 (in Ukrainian).

6. Machus'ka, I. B. (2010). Upravlinnya zemelnymy resursamy: poniattya 'zemli,' pravovyy status zemel', postrazhdalykh vnaslidok Chornobyl'skoyi katastrofy. [Land resources management: «land» concept, legislative status of territories suffered of the Chernobyl disaster]. *The Economy Legislative Regulation*, Kyiv, 10, 199–211 (in Ukrainian).

7. Malashevskaya, O.A., & Malashevskiy, M.A. (2023). Shchodo aktualnykh problem okhorony zemel v Ukraini [Regarding current problems of land protection in Ukraine] *Land Management, Cadastre and Land Monitoring*, 2, 22–32. doi: 10.31548/zemleustriy2023.02.04

8. Novakovska, I.O., & Matvieieva, I.V. (2022). Systema monitorinhu zemel: zasady formuvannia ta problemy rozvytku [Land monitoring system: principles of formation and development problems]. *Land Management, Cadastre and Land Monitoring*, 4, 57–71. doi: 10.31548/zemleustriy2022.04.06

9. Novakovskiy, L.Ya., & Novakovska, I.O. (2023). Planuvannia zemlekorystuvannia ta problemy kontroliu za vykorystanniam | okhoronoiu zemel v Ukraini [Land use planning and problems of land use control land protection in Ukraine]. *Land Management, Cadastre and Land Monitoring*, 4, 4–14. doi: 10.31548/zemleustriy2023.04.01

10. Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy №848 vid 23.07.2024 r. "Pro zatverdzhennia poriadku provedenna monitorinhu zemel i gruntiv" [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 848 dated 23.07.2024 y. "On approval of the procedure for land and soil monitoring"]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-2024-%D0%BF#Text>

11. Postanova kabinetu ministriv Ukrainy vid 17.09.1996 r. № 1147 "Pro zatverdzhennia pereliku vydiv diialnosti, shcho naliezhat do pryrodookhoronnykh zakhodiv". [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 17.09.1996 y.

№ 1147 “On approval of the list of activities related to environmental protection measures”]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF#Text>.

12. Projekt Zakonu Ukrainy vid 21 hrudnia 2021 “Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo okhorony gruntiv ta vidtvorennia yikh roduchosti” [Draft Law of Ukraine dated 21.12.2021 “On amendments to some legislative acts on soil protection and reproduction of their fertility”]. Access mode: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/porivnialna-tablytsia-do-proiektu-zakonu-shchodo-okhorony-gruntiv-ta-vidtvore-nih-roduchosti.pdf>

13. Rozporyadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy vid 31.05.2017 r. №616-r. “Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia systemy derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-%D1%80#n8>.

14. Tretiak, A.M., Tretiak, V.M., Pryadka, T.M., Kapinos, N.O., Hunko, L.A., Tretiak, R.A., & Tretiak, N.A. (2024). Okhrona zemel v Ukraini: naukovi ta upravlinski rishennia v umovakh voiennykh diy [Land protection in Ukraine: scientific and management solutions in the conditions of military operations]. *Land Management, Cadastre and Land Monitoring*, 1, 19–34. doi: 10.31548/zemleustriy2024.01.02

15. Ukaz Prezydenta Ukrainy №1118/95 vid 2.12.1995 r. “Pro suitsilnu ahrokhimichnu pasportyzatsiiu zemel silskohospozadarskoho pryznachennia” [Presidential decree №1118/95 dated 2.12.1995 y. “About complete agrochemical certification of agricultural lands”]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1118/95#Text>

16. United States Environmental Protection Agency. Access mode: <https://www.epa.gov/agriculture/agriculture-and-soils>

17. Zakon UKRAINY vid 4.04.2009 r. “ Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zberezhenia roduchosti hruntiv” [Law of Ukraine dated 4.04.2009 y. “On amendmets to some legislative acts of Ukraine regarding soil conservation”]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1443-17#Text>

18. Zakon Ukrainy 16.10.2012 r. № 5462-VI “Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo diialnosti Ministerstva ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy, Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy, inshykh tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady, diialnist yakh spriamovuietsia ta koordynuietsia cherez vidpovidnykh ministriv” [Law of Ukraine dated 16.10.2012 y. № 5462-VI “On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the activities of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, the Ministry of Social Policy of Ukraine, other central executive bodies, whose activities are perceived coordinated through the relevant ministries”]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5462-17#n1334>

19. Zakon Ukrainy №1423-IX vid 28.04.2021 r. “Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia systemy upravlinnia ta derehuliasii u sferi zemelnykh vidnosyn” [Law of Ukraine dated № 1423-IX dated 28.04.2021 y. “On making change to some legislative acts of Ukraine regarding the improvement of the system of management and deregulation in the field of land relations”] Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-IX#Text>

20. Zakon Ukrainy №497-VIII vid 02.06.2015 “Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vyznachennia skladu, zmistu ta poriadku pohodzhennia dokumentatsii iz zemleustroi” [Law of Ukraine № 497-VIII dated 02.06.2015 “On the introduction of amendments to legislative acts of Ukraine regarding the definition of the composition, content and procedure for approval of documentation with land management. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-19#Text>).

21. Zakon Ukrainy №963-IV vid 19.06.2003 r. “Pro derzhavnyi kontrol za vykorystanniam ta okhronoiu zemel” [Law of Ukraine №963-IV dated 19.06.2003 y “About state control over the use and protection of land”]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15/ed20030619#Text>

22. Zhen, L. (2023). Okhrona silskohospozadarskykh zemel u Kytai: suchasnyi stan ta istorychni peredumovy [Protection of agricultural land in China: current state and historical background]. *Land Management, Cadastre and Land Monitoring*, 4, 15–30. doi: 10.31548/zemleustriy2023.04.02

Kulidzhanov E. V., PhD (Agricultural Sciences), Agricultural Sciences, Associate Professor, Southern Interregional Center, State Institution “Institute of Soil Protection of Ukraine”, Odesa, Ukraine

Retrospective analysis of changes in the regulatory framework for soil protection in Ukraine

Despite the obvious differences between the concepts of “soil” and “land”, as well as the fundamental differences between soil protection activities and land protection, the issue of soil protection not only remains in land legislation, but also the functions of soil protection are transferred to the land service.

This leads to confusion among legislators, authorities, even those from whom relevant legislative initiatives came. The current situation requires an immediate determination of the state of the problem with legislative support for soil protection, the reasons for its emergence, and the development of proposals for the creation of an adequate regulatory framework.

The purpose of this work is to analyze the regulatory framework for soil protection, assess trends in changes to the regulatory framework, as well as assess possible negative consequences and risks. It is also necessary to determine the directions of work on creating a legislative framework that corresponds to the nature of the protected object, namely soils. For this purpose, changes in regulatory acts regarding soil protection in Ukrainian legislation were analyzed, and the consequences of these changes are assessed.

It has been established that soil protection legislation in Ukraine is part of land legislation that does not correspond to the nature of the concepts of “soil” and “land”. Over time, the requirements for soil protection in Ukrainian legislation become increasingly blurred and less mandatory.

At present, the only logical way out of the situation that has arisen is to adopt a separate law on soil protection developed by specialists – agronomists and soil scientists. First of all, it is necessary to fundamentally determine that the subjects of legislative initiative should be specialized institutions (Ministry of Agrarian Policy – State Enterprise “State Soil Protection”, Ukrainian Academy of Agrarian Sciences – Institute of Soil Science and Agrochemistry, as well as specialized scientists-educators).

In addition to adopting an appropriate professionally qualitative law on soil protection, it is also necessary to:

- exclude from land legislation norms related to soil protection;*
- exclude land survey projects from the category of land management, without depriving land management organizations of the right to develop them;*
- admittance of soils as a natural resource and subject of property rights;*
- declare the state as the owner of soils;*
- introduce responsibility for soil depletion and failure to undergo agrochemical certification;*
- fully restore the competence and functions of the State Enterprise “State Soil Protection” in soil protection activities.*

Such a law should be developed, as a priority, to protect soils of agricultural lands, with the determination of the competencies of authorities and expert environment, with complete separation of the State Geocadaastre from agricultural technological issues.

Key words: soil protection, agrochemical certification, soil protection legislation.